

samozejmě patří ještě výrobky hliněné a pletené. Výrobu předmětů ze dřeva lze v Pomoří v období raného středověku doložit i písemnými prameny.

Za vlastním textem následuje 11 přehledných statistických tabulek o výskytu, množství a typech jednotlivých předmětů, které vhodně toto dílo doplňují. Pak následují kresebné tabulky jednotlivých typů předmětů a resumé ve francouzském jazyce. Text je doprovázen množstvím fotografií a instrukčních nárysů, které dávají možnost i čtenáři, který neovládá dokonale polský jazyk, poznat všechny typy předmětů a jejich jednotlivé části.

Práci Romany Barnycz-Gupienicové je nutno uvítat jako důležitý příspěvek pro poznání domácího hospodářství Slovanů v raném středověku. S výsledky její práce bude nutno počítat i v našem prostředí, i když u nás nejsou takové půdní podmínky, aby zachovaly organické hmoty, jako je dřevo, v původní podobě.

Jana Spílková

Herman Bengtson, Griechische Geschichte (Handbuch der Altertumswissenschaft III, 4); str. XIX + 609, 12 map. Verlag C. H. Beck, München 1960. 2. Auflage.

Kniha Bengtsonova vychází ve druhém vydání právě po deseti letech, když její první vydání nahradilo v roce 1950 Pöhlmannovu příručku z r. 1914⁵, přinášející spíše problematiku dějin nežli dějiny samy. Proti prvému vydání (str. XVI + 591) vzrostlo druhé vydání poměrně hodně, uvážíme-li, jak krátká doba uběhla od prvního vydání, a dále i to, že většina změn je v poznámkových částech, vysázených *petitem*. O prvním vydání jsme referovali již dříve a na tuto recenzi odkazujeme čtenáře, neboť většina poznámek tam obsažených zůstává stále platná (LF III, 1955, str. 269–273).

Řecké dějiny ve zpracování Bengtsonově jsou ve srovnání s dílem Pöhlmannovým psány jasně a bez jakýchkoliv historizujících úvah. Proto se v nich čtenář snadno orientuje a může jich dobře užít. Avšak mnohé formulace autorovy jsou nám velmi cizí, jeho dějiny jsou prostoupeny modernizujícími prvky i rasismu blízkými názory, jež se objevují v obou vydáních. Tak příchod Amoritů přinesl Babylonii „eine wichtige Blutauffrischung“ (30¹ = 32²), nemile nám zní i formulace, že Assyřané znali „das mit Virtuosität geübte Verpflanzungssystem ganzer Völker und Stämme“ (69¹ = 74²); feudalismus uznává za Hyksosů v Egyptě (31¹ = 33²) i v Makedonii (2881 = 300²). Naproti tomu odmítá takové modernizace, které mají značně vyhraněnou současnou politickou tendenci. Sem patří odmítnutí Kahrstedtových fantasií, podle nichž Mithridates usiloval o „světovou revoluci“ (481¹, pozn. 2 = 497², pozn. 5) anebo povstání otroků měla ráz „vyložené komunistických nepokojů“ (475¹ pozn. 3 = 492², pozn. 1).

Proti této stránce Bengtsonovy koncepce stojí jeho značný rozhled po literatuře. Autor uvádí v poznámkách jen literaturu živou a v mnoha případech ji výstižně hodnotí. Ze starších prací uvádí jen nejnnutnější, vycházejí ze zásady, že příručka má obsahovat jen nejpotřebnější údaje. Nově do textu přibýly některé z nových objevů, jako např. zmínka o eposu z Kumarbi ve spojitosti s Hesiodovou Theogonií (68²) anebo upozornění na nápis z Troizeny (549² v dodatku ke str. 163²) o evakuaci Athén a rozdělení loďstva v r. 480 na základě Themistokleova návrhu. Naproti tomu zaráží, že se autor drží zpět v hodnocení lineárního písma, jehož rozluštění nepovažuje dosud za tak jisté, aby z něho mohly být vyvozeny historické závěry (str. 21² a 38²). V úvodu ke druhému vydání se docela k celé věci vyjadřuje slovy *grammatici certant, adhuc sub iudice lis est* (str. IX).

Pokud se týká doplnění literatury, pak tu v těch oddílech, které se týkají zejména Černomoří, stále pocítujeme to, že autor nezvládl jinou literaturu nežli západní anebo jen tu moderní literaturu ze zemí lidových demokracií, která je psána západními jazyky. Tato neznalost vede ovšem i k zanedbání některých událostí v textu, ať již se týkají kolonizace, Bosporské říše, apod. Autor je si toho vědom, jak aspoň můžeme soudit z nově vložených slov na str. 87², jimiž vyslovuje přání,

aby byl brzo podán nějaký obsáhlejší přehled ruských výkopů v Černomoří. — Nepatrně byla též rozšířena úvodní kapitola o vývoji západoevropského historického bádání v oblasti starověku.

Bengtsonova kniha bude dobrou pomůckou tomu, kdo vnikl do problematiky řecké historie, ale snadno může svými názory svést k nesprávnému jejich pochopení. Také výběr speciální literatury bude většinou dobrým úvodem do řešení některého problému řeckých dějin.

Radislav Hošek

T. B. L. Webster: Greek Theatre Production. Stran XV + 206, obrazových příloh 1—24. Methuen & Co., London 1956.

Methuenovo nakladatelství vydalo v posledních letech několik závažných publikací o antickém divadle, jako knihu *W. Beareho, The Roman Stage* (1955³), *K. Leverové, The Art of Greek Comedy* (srov. SbFFBU E 5, 1960, str. 143—144), aj. Také Websterova kniha je významným příspěvkem k dějinám řeckého divadla. Autor si klade za cíl ukázat, kterak se na řeckém jevišti hrály divadelní hry, a to s přihlédnutím k době a místu provedení. Zejména si pak všímá ustrojení herců a technických prostředků, které měl k dispozici dramatik v různých dobách.

V úvodě se autor zmiňuje o některých obecných hlediscích a pramenech, jichž užíval. Varuje přitom před plnou důvěrou vůči literárnímu textu jako prameni pro poznání scenérie a úboru dané hry, neboť autor mnohdy počítal i se čtenářem svého díla, a proto do něho vnesl i prvky jiného světa nežli divadelního diváka. Sem tedy náležejí zmínky o četných slizách hrdinek, jež však nebylo pod maskou vidět. Stejně tak je třeba obezřetně přistupovat i k různým komentářům a slovníkům, které se sice mohly opírat o dobré helénistické prameny, ale jejich tvůrci mohli k mnohému názoru dospět i pod dojmem dosud na jevišti hraných her. Významným pramenem jsou divadelní stavby, ale jejich trosky vedou k nejednotné interpretaci. Konečně jsou to vázové kresby, které však mají pro divadlo význam jen tehdy, známe-li u nich všechny okolnosti, tj. původ, dobu vzniku a místo nálezu. Ten může být cenným svědectvím jak pro místní divadelní produkci, tak i pro zájmy místního obyvatelstva (srov. nálež helénistických váz v některých pompejských domech). Přitom autor upozorňuje i na okolnosti, které by mohly otfást tím, co vázy zobrazují. Umělci archaické a klasické doby zobrazovali totiž občas ve svém výtvoru víc než bylo ve skutečnosti v některém okamžiku hry, neboť chtěli scénu vylíčit podrobněji. A tak se stává, že je na váze zachyceno to, co ve hře je jen vyprávěno, např. poslem. Teprve za helénismu umělec zachycuje scénu tak, jak ji vidí.

Základní dělení knihy je zeměpisné. Největší část zaujímají Athény (1—96), následující Sicílie a Itálie (97—127) mají význam především pro IV. stol. a pro internacionální drama helénistické. Konečně si autor všímá mateřského Řecka (128—144), Ostrovů (145—155), Malé Asie, Černomoří a Afriky (156—163). Uvnitř každého oddílu postupuje historicky. Z takového dělení dobře vysvitnou lokální zvláštnosti, které jsou zpravidla ve výkladech opomíjeny anebo kladeny na druhou kolej.

Autor se pochopitelně nejvíce zabývá athénským divadlem. Ukazuje, jak se na jeho scéně projevuje současný athénský život a podtrhuje i úlohu divadelní stavby. Tak se děj často odehrává před domovními dveřmi, kde i v tehdejších Athénách diváci strávili hodně času. Poloha Dionysova divadla, kde slunce svítlo do tváří diváků, vylučovala možnost umělého osvětlení a dosažení kontrastů, známých z moderního divadla. Proto také nemohlo mít nebe jasné barvy, podsvětí temné, jako je tomu na našem divadle. To také omezovalo možnost světelných efektů.

Své další výklady omezil autor na Dionysovo divadlo, jehož zařízení sleduje v historickém vývoji. Již pro předperikleovské údobí uznává existenci dveří, vysokého podia, jeřábu a malované scenérie. V omezených případech (pro nedostatek prostoru) uznává pro V. stol. existenci ekkyklématu, jež někteří badatelé odsouvají do helénismu (Pickard-Cambridge). Zde ovšem své tvrzení nemůže opřít o doklady.